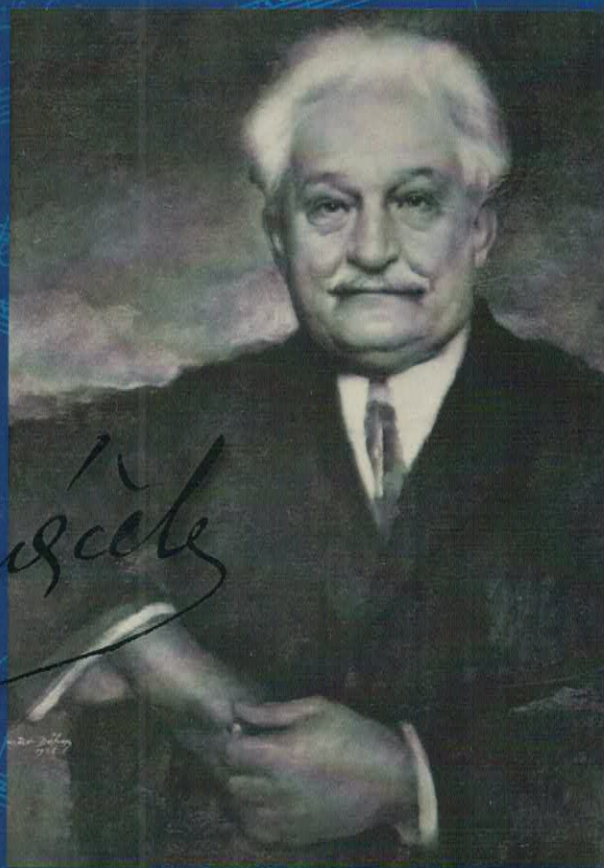

JANÁČKIANA 2016

Sborník z 33. ročníku
muzikologické konference Janáčkiana 2016

Leoš Janáček

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

JANÁČKIANA 2016

**Sborník z 33. ročníku mezinárodní muzikologické konference Janáčkiana 2016,
konané v Ostravě ve dnech 2. a 3. června 2016**

Editori: Karel Steinmetz, David Kozel a kol.

Ostrava 2017

Recenzovali:

prof. PaedDr. Jiří Luska, CSc.
Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta

prof. PhDr. Jan Mazurek, CSc.
Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta

prof. PhDr. Lubomír Spurný, Ph.D.
Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta

Editoři: prof. PhDr. Karel Steinmetz, CSc., PhDr. David Kozel, Ph.D. a kol.
(Mgr. Adéla Ziegelbauerová, Mgr. Jan Chumchal, Mgr. Ondřej Jurásek,
MgA. Martin Kajzar, Mgr. Petr Lyko, Ph.D., Mgr. Markéta Myšková)

Za obsahovou a jazykovou správnost příspěvků odpovídají jejich autoři.

© Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta

ISBN 978-80-7464-920-2

**DISKUSNÍ PANEL K REŽIJNÍMU POJETÍ JANÁČKOVÝCH OPER
ZA ÚČASTI REŽISÉRŮ, DRAMATURGŮ, MUZIKOLOGŮ A KRITIKŮ**

J. Zahrádka, J. Tyrrell, D. Radok, J. Nekvasil, V. Věžník, M. Schnierer, H. Havlíková, V. Zvara
Diskusní panel k režijnímu pojetí Janáčkových oper
za účasti režisérů, dramaturgů, muzikologů a kritiků..... 99

**HISTORIE A SOUČASNOST HUDEBNÍ PEDAGOGIKY
OSOBNOSTI – INSTITUTE –TRENDS**

Karel Steinmetz

Tři jubilující ostravští „nestoři“ hudební pedagogiky
a historie Vladimír Gregor, Luděk Zenkl a Ivan Měrka..... 113

Jozef Vereš

Dimenzie premien v hudobno-pedagogickom poznávaní..... 119

Ol'ga Brozmanová

Reflexia odkazu Jozefa Kresánka v príprave budúcich učiteľov hudobnej výchovy 125

Miriam Žiarna

Vokálna tvorba Juraja Hatrika so zameraním na piesne pre spev a klavír 135

Martina Procházková

Nonsense a jazykový vtip ako inšpiračný zdroj vo vokálnej tvorbe
jubilujúcich slovenských hudobných skladateľov pre deti 145

Alois Daněk

Dílo Ferdinanda Krcha jako inspirace pro současnost..... 153

Jiří Mazurek

Specifika poslechu hudby u žáků s poruchou autistického spektra..... 159

Mária Glocková

Opera ako sofistikovaná režijná partitúra
alebo Režisér ako netradičný pedagóg v opernom svete 165

Daniela Střílková

50 let Sborového studia Permoník..... 173

Petr Lyko

K vývoji hudební pedagogiky na Univerzitě Palackého v Olomouci 177

Tomáš Boroš

Didaktika hudobnej tvorby. Metódy rozvoja hudobnej tvorivosti 181

<i>Miriám Matejová</i> Pavol Krška (1949) – tvorba pre gitaru a klavír	189
<i>Martin Jurčo</i> Galina Ustvol'ská a jej klavírne skladby	197
<i>Veronika Ševčíková</i> Problematika prezentácie študentských odborných výstupů a textů	203
<i>Ondřej Jurásek</i> Základní myšlenkové iniciativy českého undergroundu	211
<i>Ewa Nidecka</i> Wpływy czeskie na kulturę muzyczną Lwowa.....	219
<i>Tereza Pobucká</i> K životnímu jubileu ostravského rozhlasového režiséra a hudebního pedagoga Jiřího Pospíšila	229
<i>Jana Hudáková</i> Osobnost Václava Dvořáka – skladatele, upravovatele, multiinstrumentalistu, pedagoga a metodika hudebního školství. (Spomienka na 80.-te výročie narodenia).....	237
<i>David Kozel</i> Několik poznámek k charakteristice hudebního vědomí současnosti	245
<i>Jiří Kusák</i> Odborná hudební výchova v Ostravě v období Protektorátu Čechy a Morava	253
<i>Irena Medňanská</i> Vývoj základního uměleckého školství po r. 1950.....	263
<i>Jan Spisar</i> Prvky vokální improvizace a její implementace do sborového zpěvu	271
<i>Dagmar Strmeňová</i> Vplyv jubilujúcich ostravských osobností na rozvoji akademických vzťahov v Banskej Bystrici a v Ostrave.....	277
<i>Jaromír Zubiček</i> Vybrané aspekty nácviку soudobé klavírní hudby	281
Kontaktní údaje autorů	285

Vokálna tvorba Juraja Hatríka so zameraním na piesne pre spev a klavír

Miriám Žiarna (Ružomberok)

Juraj Hatrík¹ je typom umelca, pre ktorého je tvorivý kompozičný proces viazaný na množstvo umeleckých a mimohudobných podnetov a súvislostí. Jeho hudba vychádza z dedičstva európskej hudobnej tradície s konštruktivistickými znakmi a postupmi založenými na dokonalom ovládaní priestoru rozšírenej tonality, vlastných odkazov a autocitátov, ale aj citátov z diel iných skladateľov, s ktorými pracuje a navzájom ich kombinuje. Nehľadá nové a originálne melodické, rytmické či tektonické tvary alebo kompozičné postupy, ale vychádza, najmä vo vokálno-inštrumentálnej tvorbe, zo štruktúry a obsahu textu. Princíp pulzácie tónov, intervalov a sérií je jeho ďalším charakteristickým znakom v kompozičnom vyjadrovaní, v ktorom cestou kombinácie výrazových prostriedkov do sekvencií pomocou extenzívneho rozpinania a zmršťovania prepája tradičné a experimentálne postupy.² Typická je pre neho výrazová, metro-rytmická a zvuková kvalita v kombinácii s novými možnosťami sólových alebo skupinových zložení.³

V jeho tvorbe sa okrem piesní pre spev a klavír nachádzajú vokálno-inštrumentálne skladby pre sólový hlas s rozličným nástrojovým obsadením ako sú: Introspekcie pre soprán a komorný súbor (1971), Tri piesne o láske, šťastí a vernosti pre soprán a dvoch hráčov na klavíri (1972), Vysoký je banánovník – Štyri piesne pre soprán a husle (1972), Denník Táne Savičovej – Monodráma pre soprán a dychové kvinteto (1976), Ponorená hudba – Sonáta pre soprán, husle a 12 sláčikových nástrojov (1982), Canzona na pamäť Alexandra Moyzesa pre hlboký ženský hlas, violu a organ (1984), Moment musical avec J. S. Bach – Komorná kantáta pre soprán flautu, lesný roh, husle, kontrabas a klavír (1985), Stratené deti – Hudba pre sláčikové kvarteto, bas a hru na detských nástrojoch (1993), Svetlo – Sonata-cantata a tre per alto, viola da gamba e cembalo (1996), Dievča a strom – Tri baladické prelúdiá pre dvojho-

¹ Slovenský skladateľ, pedagóg a hudobný teoretik Juraj Hatrík sa narodil 1. mája 1941 v Okurcanoch (dnes súčasť Sabinova). Ako dieťa navštevoval LŠU, kde sa zdokonaľoval v hre na klavíri a úspešne sa zúčastňoval rôznych klavírných súťaží. Okrem toho komponoval a písal básne. Po skončení 11-ročnej strednej školy začal študovať na VŠMU v Bratislave kompozíciu u A. Moyzesa a teóriu hudby a estetiky u O. Ferenczyho (1958–1962). V rokoch 1965–1968 pokračoval aspirantúrou v kompozícii a zároveň študoval na FF UK v Bratislave hudobnú psychológiu u F. Rudáša. V rokoch 1970–1990 mu bola politickými represáliami ukončená pedagogická činnosť. V tom období pôsobil v Hudobnom fonde v Bratislave ako organizátor a moderátor prehrávok s diskusiou v Klube skladateľov a stretnutí s hudbou v stredisku Hudba a mládež. Okrem komponovania tvoril výchovné projekty pre Slovkoncert a Československý rozhlas a televíziu a podieľal sa na tvorbe pedagogických dokumentov pre všeobecno-vzdelávacie školy v oblasti hudobnej výchovy a hudobnej náuky. Od roku 1990 pôsobil na VŠMU ako pedagóg, kde prednášal hudobnú analýzu, pedagogiku a viedol hudobnú dielňu. Je zakladateľom a predsedom Asociácie učiteľov hudby Slovenska, pre ktorú zaviedol tradíciu pravidelných seminárov a konferencií v oblasti pedagogiky teórie hudby – Pedagogická Dvorana. Prof. Juraj Hatrík. VŠMU. Katedra teórie hudby. [online] [cit. 2016-04-10]. Dostupné z:

<http://www.htf.vsmu.sk/people.php?id=hatrik>

BALÁŽOVÁ, Jana. *Klavírna tvorba Juraja Hatríka* [online]. Brno, 2011. Diplomová práca. Hudobná fakulta JAMU v Brne, Katedra klavírových nástrojov. Vedúci diplomovej práce Ivan Gajan. s. 19 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: http://is.jamu.cz/th/12806/hf_m/text_prace.pdf

² BALÁŽOVÁ, Jana. *Klavírna tvorba Juraja Hatríka*. Brno, 2011. s. 19.

³ PIRNÍKOVÁ, Tatiana. Cesty skladateľa v priestore medzi riekankou, rozprávkou, baladou a filozofujúcou úvahou. In *Tvorivosť v škole – škola tvorivosti : recenzovaný zborník príspevkov online konferencie 6.–7. 11. 2013* [online]. Prešov, PU v Prešove, 2013, s. 67 [cit. 2016-04-10]. ISBN 978-80-555-0967-9. Dostupné z: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Germuskova1>

⁴ HATRÍK, Juraj. Rozprávka, modlitba a tajomstvo (niekoľko myšlienok na okraj vlastnej tvorby pre malých klaviristov) [online]. In *Zborník príspevkov z konferencie Hudba pre deti skladateľov 20. storočia v stredoeurópskom priestore* (Banská Bystrica 20.–21. 9. 2005). Banská Bystrica: FHV UMB v Banskej Bystrici, 2005, s. 182 [cit. 2016-04-18]. ISBN 80-8083-155-6. Dostupné z:

https://www.google.sk/#q=Hudba+pre+deti+v+stredoeur%C3%B3pskom+priestore&gws_rd=cr

huslí s vokálno-klavírnymi incipitmi (1999),⁴ Pocta Hessemu pre alt, violu a cimbal (2013),⁵ Labutia pieseň Diotimy – Monodráma pre mezzosoprán, violu a cimbal (2014) a Vodný orloj (Štyri podoby vody) pre flautu, harfu, mezzosoprán a sláčikový súbor (2014).⁶ Pre komorné vokálno-inštrumentálne obsadenie napísal diela: Romantická balada pre 8 hlasov, elektrický organ, čembalo a bicie (1978), Klzisko 1951 pre flautu, husle, akordeón, klavír, trúbku a 3 hlasy (1998) a Ach, jak mi je svet spútaný – Malý cyklus pre soprán, husle, violončelo a ženské vokálne trio (2003).⁷

Veľkým inšpiračným zdrojom je pre neho svet detí, preto im venuje množstvo svojej tvorby vo forme inštruktívnych a zborových skladieb, scénických diel, hudobných rozprávok a hudobno-výchovných projektov. Charakteristickou črtou týchto diel je vzájomné prelínanie mnohých motívov a citátov z drobných detských skladbičiek a cyklov, ktoré sa objavujú v nových kontextoch a súvislostiach v jeho komorných, orchestrálnych či hudobno-dramatických dielach.⁸

Piesne pre spev a klavír

Žiakopoprekrúcadlá pre stredný hlas a klavír (1983)

Cyklus obsahuje 10 piesní: 1. Štyri ročné obdobia, 2. Kráľ už princeznú oželel, 3. Dedko sa volá dedko, 4. Kruh je zakrivená čiara, 5. V Španielsku sú v lete, 6. Vdovec, 7. Spánok, 8. Slon, 9. Vesmír je nekonečno a 10. Kolumbus.⁹ Cyklus bol vydaný k 3. ročníku celoslovenskej speváckej súťaže Imricha Godina s finančným príspevím mesta Vrāble a skladateľ ich vo svojej tvorbe zaradil medzi inštruktívnu literatúru pre mladých spevákov. Textovú predlohu tvoria autentické nonsensy ako reakcie žiakov na dianie v triede počas vyučovania. Premenné a asymetrické melodicko-rytmické riešenie klavírneho a vokálneho partu sa prejavuje v problematických nástupoch speváckeho partu a v jeho súhre s klavírnym sprievodom. Intonačno-rytmická náročnosť a časté metricko-rytmické zmeny sa nachádzajú najmä v piesňach 1. Štyri ročné obdobia, 2. Kráľ už princeznú oželel, 3. Dedko sa volá dedko, 9. Vesmír je nekonečno a 10. Kolumbus. Piesne sú po vokálno-technickej stránke náročné aj častými a výraznými intervalovými skokmi, polohou vokálneho partu vo vyššej hlasovej polohe a rozsahom.¹⁰ Prednesovo-výrazová stránka kladie nároky na akcenty vo vyššej hlasovej polohe, správne vystihnutie tempa, agogicko-dynamické zmeny a dosiahnutie adekvátneho výrazu vzhľadom k nonsensovému textu.

Pre svoju vokálno-technickú a interpretačnú náročnosť sú vhodné pre žiakov sólového spevu vo vyšších ročníkoch nižšieho sekundárneho umeleckého vzdelávania a vo vyššom sekundárnom umeleckom vzdelávaní v ZUŠ, na konzervatóriách, pedagogických fakultách a v repertoári speváckych súťaží v kategóriách: III. (16–18 rokov) alebo IV. (18–24 rokov), v ktorých už speváci majú zautomatizované návyky, ktoré im umožňujú tvoriť vyrovnané

⁴ HATRÍK, Juraj. Diela [online]. *Hudobné centrum* [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:

<http://www.hc.sk/hudba/osobnost-detail/360-juraj-hatrik>

⁵ HATRÍK, Juraj. Hudba. Pre deti a mládež [online]. *Hudobné centrum* [cit. 2016-04-10]. Dostupné z:

<http://www.hatrik.sk/index.php?section=2&group=10>

⁶ HATRÍK, Juraj. Zoznam diel [online]. *Hudobné centrum* [cit. 2016-04-10]. Dostupné z:

<http://old.hc.sk/src/osobnost.php?lg=sk&oid=360&show=diela&dielo=4737#to4737>

⁷ HATRÍK, Juraj. Diela [online]. *Hudobné centrum* [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:

<http://www.hc.sk/hudba/osobnost-detail/360-juraj-hatrik>

⁸ PIRNÍKOVÁ, Tatiana. *Cesty skladateľa v priestore medzi riekankou, rozprávkou, baladou a filozofujúcou úvahou*. Prešov: 2013, s. 62–63.

⁹ Cyklus bol v roku 1989 prepracovaný na Kantátu pre detský zbor a orchester Schola ridicula (Žartovná škola) s časťami: Prológ, Štyri ročné obdobia, Kráľ už princeznú oželel, Dedko sa volá dedko, Medzihra, Vdovec, V Španielsku, Kruh, Vesmír.

¹⁰ Rozsahy piesní: 1. Štyri ročné obdobia ($e^1 - f^2$), 2. Kráľ už princeznú oželel ($e^1 - ges^2$), 3. Dedko sa volá dedko ($e^1 - e^2$), 4. Kruh je zakrivená čiara ($d^1 - fis^2$), 5. V Španielsku sú v lete ($cis^1 - f^2$), 6. Vdovec ($e^1 - fis^2$), 7. Spánok ($c^1 - g^2$), 8. Slon ($d^1 - ges^2$), 9. Vesmír je nekonečno ($des^1 - fis^2$) a 10. Kolumbus ($f^1 - ges^2$).

znenie hlasu v požadovanom rozsahu piesní a majú potrebné interpretačné skúsenosti. Okrem sólového spevu sa môžu piesne uplatniť aj v repertoári komorného alebo zborového spevu.

Pesante (♩ = cca 63)

Šty-ri roč-né ob-do-bia...

šty-ri roč-né ob-do-bia sú tri tri... sú

Ukážka č. 1 Začiatok piesne 5. Štyri ročné obdobia¹¹

Spievaj klavír¹² zbierka 22 riekaniek, popevkov, tancov a pesničiek z vlastných hudobných rozprávok a hudobno-výchovných programov (Medzi Trpaslúškami, O Markuľke a vlčkovi Jabĺčkovi) pre malých klaviristov (1998).¹³ Zbierka je zostavená z 22 skladieb: 1. Ďatľova pieseň, 2. Pieseň o zasnežených saniach, 3. Pieseň Trpaslúšikov, 4. Pieseň Hankinho liečivého prameňa, 5. Otec Radudaj, 6. Čo ma bolí..., 7. Čierny Ján a čierna Anna, 8. Ta sa, ta sa!, 9. Jano náš, 10. A na hore kalina, 11. Popevok vlčka Jabĺčka – vlčia hymna, 12. Rozprávka o zelenej svini, 13. Radostná pieseň o zime (Tanec snehových vločiek), 14. Žalostná pieseň o zime, 15. Koliesko skákavé, 16. Riekanka o tom, ako ďaleko je do neba, 17. Riekanka o nesmelej kamarátke, 18. Čo je čo... (riekanka bábätku), 19. Pieseň o Babkinom tichu, 20. Dvojspev vlčka Jabĺčka a Markuľky, 21. Tanec vlčka Jabĺčka a Markuľky a 22. Keď v nebi vyhrávajú. Hoci sú piesne venované malým klaviristom, pretože riešia rôzne technické problémy elementárnej klavírnej hry s používaním moderných výrazových prostriedkov (klopanie na pult...), môžu sa využiť aj v repertoári žiakov spevu v ZUŠ.

Piesne majú rozmanitý charakter a formu (miniatury, strofické, prekomponované), ktorá nie je komplikovaná, lebo vychádza zo stavby detských riekaniek, hádaniek, podľa ktorých tvorí autor vlastné texty osobitej poetiky a dáva im nový význam, a básní od Ľubomíra Feldeka, Daniela Heviera, Klimenta Ondrejku a Milana Rúfusa. Texty sú obsahovo blízke

¹¹ HATRÍK, Juraj. *Žiakopoprekrúcadlá*. Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 1996, s. 4. ISBN 80-88732-91-3.

¹² Klavírna verzia skladieb *Spievaj klavír!* sa nachádza na CD s názvom *Stopy* (2011), ktoré nahral František Pergler vo vydavateľstve H plus.

¹³ HATRÍK, Juraj. *Hudba. Projekty. Integratívne hudobno-dramatické projekty* [online]. [cit. 2016-04-10]. Dostupné z:

<http://www.hatrik.sk/index.php?section=2&group=10>; <http://www.hatrik.sk/index.php?section=2&group=11>

deťom, ľahko zapamätateľné a podporujú detskú fantáziu. Pri ich zhudobňovaní je základom myšlienka spevu a spevnej melódie, ktorá vychádza z ľudových piesní s využitím stredovekých módov a rytmickej i metrickej nepravidelnosti.¹⁴ Zdanlivá jednoduchosť piesní si vyžaduje zodpovedajúci výraz, preto sú niektoré piesne náročné najmä na výrazovú stránku interpretácie.

Medzi piesne, ktoré sú zamerané na rozvíjanie intonačných schopností patria: 3. Pieseň Trpaslúšikov, 15. Koliesko skákavé a 17. Riekanka o nesmelej kamarátke. Časté metricko-rytmické zmeny sa nachádzajú v: 6. Čo ma bolí, 7. Čierny Ján a čierna Anna, 10. A na hore kalina, 15. Koliesko skákavé, 16. Riekanka o tom ako ďaleko je do neba, 20. Dvojspev vĺčka Jabĺčka a Markulky, 21. Tanec vĺčka Jabĺčka a 22. Keď v nebi vyhrávajú. Po vokálno-technickej stránke je väčšina piesní písaná pre detský hlas,¹⁵ len piesne 7. Čierny Ján a čierna Anna, 13. Radostná pieseň o zime, 14. Žalostná pieseň o zime a 20. Dvojspev vĺčka Jabĺčka majú náročný rozsah a príliš vysokú alebo nízku polohu hlasu. Realizovanie prednesovo-výrazových požiadaviek, ktoré kladú vyššie nároky na interpretáciu sa nachádzajú v piesňach: 2. Pieseň o zasnežených saniach, 6. Čo ma bolí..., 7. Čierny Ján a čierna Anna, 10. A na hore kalina, 11. Popevok vĺčka Jabĺčka – vĺčia hymna, 12. Rozprávka o zelenej svini, 15. Koliesko skákavé, 18. Čo je čo..., 21. Tanec vĺčka Jabĺčka a Markulky a 22. Keď v nebi vyhrávajú.

Vokálno-technicky a interpretačne je väčšina piesní vhodná pre žiakov sólového spevu vyšších ročníkov primárneho umeleckého vzdelávania a nižšieho sekundárneho umeleckého vzdelávania v ZUŠ s prihliadnutím na individuálne vokálne dispozície a možno ich využiť aj na speváckych súťažiach v kategóriách: II. (10–12 rokov) a III. (13–15 rokov). Okrem uplatnenia v repertoári sólového spevu ich možno použiť aj v rámci komorného alebo zborového spevu. Piesne, ktoré majú veľký rozsah a neprimeranú hlasovú polohu pre detský hlas, sú skôr vhodné pre študentov konzervatórií, umeleckých a pedagogických fakúlt.

Ukážka č. 2 Začiatok piesne Čierny Ján a čierna Anna¹⁶

¹⁴ BALÁŽOVÁ, Jana. *Klavírna tvorba Juraja Hatríka*. Brno, 2011, s. 26–27.

¹⁵ Rozsahy piesní: 1. Ďatľova pieseň ($d^1 - h^1$), 2. Pieseň o zasnežených saniach ($h - d^2$), 3. Pieseň Trpaslúšikov ($h - c^2$), 4. Pieseň Hankinho liečivého prameňa ($d^1 - c^2$), 5. Otec Radudaj ($c^1 - b^1$), 6. Čo ma bolí... ($d^1 - a^1$), 7. Čierny Ján a čierna Anna ($a - a^1$), 8. Ta sa, ta sa! ($c^1 - g^1$), 9. Jano náš ($c^1 - g^1$), 10. A na hore kalina ($b - g^1$), 11. Popevok vĺčka Jabĺčka – vĺčia hymna ($f^1 - c^2$), 12. Rozprávka o zelenej svini ($c^1 - c^2$), 13. Radostná pieseň o zime ($c^1 - a^2$), 14. Žalostná pieseň o zime ($f^1 - g^2$), 15. Koliesko skákavé ($cis^1 - h^1$), 16. Riekanka o tom, ako ďaleko je do neba ($d^1 - a^1$), 17. Riekanka o nesmelej kamarátke ($c^1 - h^1$), 18. Čo je čo... ($e^1 - h^1$), 19. Pieseň o Babkinom tichu ($c^1 - h^1$), 20. Dvojspev vĺčka Jabĺčka a Markulky (vĺčko: $e^1 - e^2$, Markulka $e^1 - fis^2$), 21. Tanec vĺčka Jabĺčka a Markulky ($d^1 - a^1$), 22. Keď v nebi vyhrávajú ($cis^1 - cis^2$).

¹⁶ HATRÍK, Juraj. *Spievaj klavír!* Bratislava: H plus, 1998, s. 9. ISBN 80-88794-1-0.

Deti píšú Bohu...I. prosby, kritiky a spovede (2001)

Je pôvodne cyklus 12 detských miniatúr na autentické detské texty pre detské hlasy a komorný sláčikový orchester (2000),¹⁷ ktorý autor v roku 2001 spracoval aj pre spev a klavír. Cyklus tvoria piesne: 1. Môj ocko, 2. Prečo?, 3. Chcel by som byť vtáčkom, 4. Hviezda, 5. Naozaj si?, 6. Duše, 7. Nástroje, 8. Na svadbe, 9. Načo byť dobrý?, 10. Nepočúvaj!, 11. Lutujem všetko zlé, 12. Robím, čo môžem!

Piesne majú formu miniatúr, ktorá vyplýva zo štruktúry a spracovania textu. Ten tvoria výroky, postrehy, prosby a odkazy detí, ktoré sa v nich obracajú k Bohu. Opakovanie slov má hlboký obsahový význam a často sa v nich nachádza aj prvok humoru. Klavírny part anticipuje vokálny a ide s ním paralelne alebo sa nachádzajú medzi nimi rytmicko-melodické kontrapunkty, preto sú niektoré piesne náročné na nástup vokálneho partu a súhrn s klavírnym sprievodom. Agogika je spracovaná prirodzene a harmonizácia a nápaditá štylizácia dotvára celkový výraz textu.¹⁸

Problémy s nástupom vokálneho partu a súhrou s klavírnym sprievodom z dôvodu nedostatočnej intonačnej podpory speváka klavírnym partom sa nachádza najmä v piesni 10. Nepočúvaj!. Po intonačnej stránke sú náročné piesne: 3. Chcel by som byť vtáčkom, 5. Naozaj si?, 9. Načo byť dobrý?, 10. Nepočúvaj!, 11. Lutujem všetko zlé, 12. Robím čo môžem!. Časté metricko-rytmické zmeny sa vyskytujú v piesňach: 7. Nástroje, 9. Načo byť dobrý? a 10. Nepočúvaj!. Po vokálno-technickej stránke sú piesne určené detskému spevákovi a rozsahovo rešpektujú jeho hlasové dispozície.¹⁹ Uplatňovanie prednesovo-výrazových požiadaviek, najmä čo sa týka dynamickej a agogickej výstavby a zmien, musí byť adekvátne realizované vzhľadom k možnostiam a schopnostiam detského hlasu.

Piesne sa môžu využiť v edukačnom procese sólového, komorného a zborového spevu v 2.-4. roč. primárneho umeleckého vzdelávania a v 1.-2. roč. nižšieho sekundárneho umeleckého vzdelávania v ZUŠ.

Andante e pesante, timoroso *)

f

pochiss. rall.

mi - lý Bo - že!

meno f

L'istesso tempo, affabile *)

Ro - bím, čo mó - zem, mi - lý Bo - že, ro - bím, čo mó - zem,

mf

Ukážka č. 3 Začiatok piesne 12. Robím čo môžem!²⁰

¹⁷ Cyklus sa nachádza na CD s názvom Paleta tónov (2009), ktorý nahral Detský spevácky zbor Slovenského rozhlasu, Symfonický orchester Slovenského rozhlasu pod vedením dirigenta Adriána Kokoša vo vydavateľstve Slovak Radio Records.

¹⁸ BALÁŽOVÁ, Jana. *Klavírna tvorba Juraja Hatríka*. Brno, 2011, s. 27-28.

¹⁹ Rozsahy piesní: 1. Môj ocko ($c^1 - b^1$), 2. Prečo? ($c^1 - f^1$), 3. Chcel by som byť vtáčkom ($c^1 - c^2$), 4. Hviezda ($d^1 - c^2$), 5. Naozaj si? ($d^1 - b^1$), 6. Duše ($des^1 - c^2$), 7. Nástroje ($d^1 - b^1$), 8. Na svadbe ($c^1 - c^2$), 9. Načo byť dobrý? ($cis^1 - c^2$), 10. Nepočúvaj! ($d^1 - c^2$), 11. Lutujem všetko zlé ($c^1 - b^1$), 12. Robím, čo môžem! ($des^1 - b^1$).

²⁰ HATRÍK, Juraj. *Deti píšú Bohu... I*. Bratislava: H plus, 2001, s. 24. ISBN 80-88794-27-7.

Zlatý tucet (12 pesničiek pre detské hlasy a klavír, 2009)²¹

Ide o zbierku piesní, ktoré pochádzajú z autorových hudobných rozprávok a hudobno-výchovných projektov (Medzi Trpaslúškami, Osmijankova kapsa, Radudajova čarovacia palička, Pelle Otvorúška – náš kamarát), ktoré ešte neboli publikované tlačou alebo už boli vydané v *Spievaj klavír!* a v sonáte *Stopy*.²² Zbierka obsahuje piesne: 1. Osmijankov tulácky popevok, 2. Pieseň o Babkinom tichu, 3. Pieseň o zasnežených saniach, 4. Pesnička o semienku, 5. Radudajova čarovacia pesnička, 6. Vtáčik malý sadol raz..., 7. Vták starý, múdry... 8. Keď v nebi vyhrávajú, 9. Ide Pelle! 10. Pieseň pre malú Rae, 11. Pieseň zmúdreňia, 12. Stonožka, pesnička detí, ktoré držia spolu.

Forma piesní (strofická, miniatúra, prekomponovaná) vyplýva z hudobného spracovania textu, ktorý si autor napísal sám alebo spolupracoval s Alžbetou Verešpejovou a inšpiroval sa Osmijankovými rozprávkami od Kristy Bendovej, či voľne parafrázoval text Nikto nie je ďaleko od Richarda Bacha. Klavírný part je riešený prevažne paralelne s vokálnym a melodicky a rytmicky ho podporuje. Po intonačnej a rytmickej stránke sú náročne piesne: 4. Pesnička o semienku, 5. Radudajova čarovacia pesnička, 6. Vtáčik malý sadol raz..., 7. Vták starý, múdry..., 9. Ide Pelle!, 10. Pieseň pre malú Rae, 12. Stonožka. Časté metricko-rytmické zmeny sa nachádzajú v piesňach: 4. Pesnička o semienku, 8. Keď v nebi vyhrávajú a 9. Ide Pelle. Vokálno-technická náročnosť piesní je najmä v intervalových skokoch, pričom rozsahy piesní prevažne zodpovedajú detskému hlasu (okrem piesní *Ide Pelle* a *Pieseň pre malú Rae*) na rôznej technickej úrovni, veku a vývinovému štádiu.²³ Všetky piesne môžu byť interpretované sólovo, no v prípade rolových piesní: 1. Osmijankov tulácky popevok, 9. Ide Pelle!, rytmickej náročnosti a nástrojovej súhry v piesni 12. Stonožka, sa odporúča ich komorná alebo zborová interpretácia.

Piesne sú vhodné pre žiakov sólového spevu v 3.–4 roč. primárneho umeleckého vzdelávania, 1.–2. roč. nižšieho sekundárneho umeleckého vzdelávania, ako aj v rámci komorného a zborového spevu a v repertoári speváckych súťaží v kategóriách: II. (10–12 rokov) a III. (13–15 rokov).

²¹ Cyklus sa nachádza na CD s názvom *Život v piesni* (2009), ktorý nahral Detský spevácky zbor Slovenského rozhlasu s klavírnym sprievodom Daniely Nagy Paľovej pod vedením dirigenta Adriána Kokoša vo vydavateľstve Slovenský rozhlas.

²² Piesne: 2. Pieseň o Babkinom tichu, 3. Pieseň o zasnežených saniach a 8. Keď v nebi vyhrávajú sa nachádzajú v zbierke *Spievaj klavír!* a Pieseň pre malú Rae pre soprán je súčasťou sonáty *Stopy* (2008).

²³ Rozsahy piesní: 1. Osmijankov tulácky popevok ($c^1 - b^1$), 2. Pieseň o Babkinom tichu ($d^1 - cis^2$), 3. Pieseň o zasnežených saniach ($h - d^2$), 4. Pesnička semienku ($d^1 - d^2$), 5. Radudajova čarovacia pesnička ($c^1 - d^2$), 6. Vtáčik malý sadol raz... ($b - b^1$), 7. Vták starý, múdry... ($d^1 - d^2$), 8. Keď v nebi vyhrávajú ($cis^1 - cis^2$), 9. Ide Pelle! ($a - c^2$), 10. Pieseň pre malú Rae ($a - d^2$), 11. Pieseň zmúdreňia ($c^1 - c^2$), 12. Stonožka ($c^1 - d^2$).

Ako na začiatku

Bu-de to a-le fuš-ka Ghe- chy-tí' tie ťaž-ké bruš-ka...

Upadáme do sladkého snenia... všetko sa zastaví...

[Koniec II. dielu]

Ukážka č. 4. Záver piesne 8. Keď v nebi vyhrávajú²⁴

Tri venovania (Triptych na texty Františka Bábela pre alt, bas a klavír alebo komorný orchester 2008)

Tri venovania vznikli na texty stredoškolského učiteľa Františka Bábela z Tisovca. Časti triptychu sú: 1. Modlitba za lásku (Matke) pre alt, 2. Stopy (Pamiatke otca) pre bas, 3. Je n'ai pas oublié... /Nezabudol/-la som... (Manželke) dueto pre alt a bas. Modlitba za lásku vznikla samostatne a príležitostne, a potom k nej pribudla pieseň Stopy, ktorá bola inšpirovaná sonátou Stopy a duet Je n'ai pas oublié..., ktorý prináša výpoveď na dialóg muža a ženy, ktorí si v jeseni života vzájomne potvrdzujú svoju lásku a náklonnosť. Verzie s klavírnym sprievodom a s komorným orchestrom sú rovnocenné, ale nie identické.²⁵ Piesne sú po obsahovej, vokálno-technickej (intervalové skoky a rozsah)²⁶ a interpretačnej stránke (intonačno-rytmická náročnosť, časté metricko-rytmické zmeny) vhodné pre skúseného a zrelého interpreta, preto nie sú vhodné do edukačného procesu v ZUŠ a na pedagogických a umeleckých fakultách.

²⁴ HATRÍK, Juraj. *Zlatý tucet*. Bratislava: H plus, 2009, s. 15. ISBN 979-0-9010003-2-2.

²⁵ HATRÍK, Juraj. Zoznam diel [online]. *Hudobné centrum* [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://old.hc.sk/src/osobnost.php?lg=sk&oid=360&show=diela&chron=1&dielo=12849#to12849>

²⁶ Rozsahy piesní: 1. Modlitba za lásku (h – cis²), Stopy (A – es¹), Je n'ai pas oublié... alt (g – cis²), bas (G – e¹).

Moderato ma con moto di Andante
(♩ = 63-65)

Basso mp

Kde vša-de ich za-ne-chá - te; kde vša-de ich za-ne-chá -

te... Sto-py v sne hu, sto-py v bla - te, sto - py v pra - chu

Ukážka č. 5 Úvod piesne Stopy²⁷

Záver

Vokálno-inštrumentálna tvorba Juraja Hatríka je bohatá a rôznorodá. Pri analýze piesní vybraných zbierok a piesňových cyklov sa ukazuje, že je uplatniteľná na rôznych stupňoch umeleckého školstva. Vhodným výberom do edukačného procesu v ZUŠ získajú žiaci priamy kontakt so súčasnou klasickou hudbou a rozvíjajú si svoje intonačné a rytmické čítanie, pričom interpretačne a vokálno-technicky náročné piesne sú vhodnejšie na percepciu, než na interpretáciu detským spevákom. Okrem toho piesne ponúkajú možnosť využitia aj ďalších hudobných (inštrumentálne, pohybové aktivity) a nehudobných (dramatické, výtvarné aktivity) činností pri ich interpretácii čo pozitívne ovplyvňuje aj ich všeobecný umelecký, psychický a emocionálny rozvoj, aktivitu a tvorivosť. Pre študentov pedagogických a umeleckých fakúlt by bolo veľkým prínosom keby mali možnosť oboznámiť sa s piesňami zo zbierok a cyklov,²⁸ aby ich mohli následne využiť vo svojej umeleckej činnosti a pedagogickej praxi v rámci sólového, komorného a zborového spevu, hry na klavíri a hudobnej náuky v ZUŠ a pri tvorbe interných, verejných a výchovných koncertov.

Zoznam literatúry

- BALÁŽOVÁ, JANA. *Klavírna tvorba Juraja Hatríka* [online]. Brno, 2011. Diplomová práca. Hudobná fakulta JAMU v Brne, Katedra klávesových nástrojov. Vedúci diplomovej práce Ivan Gajan [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: http://is.jamu.cz/th/12806/hf_m/text_prace.pdf
- HATRÍK, Juraj. *Deti píš Bohu... I*. Bratislava: H plus, 2001. ISBN 80-88794-27-7.
- HATRÍK, Juraj. Rozprávka, modlitba a tajomstvo (niekoľko myšlienok na okraj vlastnej tvorby pre malých klaviristov) [online]. In *Zborník príspevkov z konferencie Hudba pre deti skladateľov 20. storočia v stredoeurópskom priestore* (Banská Bystrica 20.-21.9.2005).

²⁷ HATRÍK, Juraj. *Tri venovania*. Bratislava: H plus, 2010, s. 6. ISMN 979-0-9010003-5-3.

²⁸ Vokálno-technicky a interpretačne náročné piesne z cyklu *Žiakopoprekrúcadlá*, zo zbierok *Spievaj Klavír!* a *Zlatý tucet* je možné využiť v rámci edukačného procesu sólového alebo komorného spevu študentov konzervatórií, pedagogických a umeleckých fakúlt.

Banská Bystrica: FHV UMB v Banskej Bystrici, 2005 [cit. 2016-04-18]. ISBN 80-8083-155-6. Dostupné z: https://www.google.sk/#q=Hudba+pre+deti+v+stredoeur%C3%B3pskom+priestore&gws_rd=cr

HATRÍK, Juraj. *Spievaj klavír!* Bratislava: H plus, 1998. ISBN 80-88794-1-0.

HATRÍK, Juraj. *Tri venovania.* Bratislava: H plus, 2010. ISMN 979-0-9010003-5-3.

HATRÍK, Juraj. *Zlatý tucet.* Bratislava: H plus, 2009. ISMN 979-0-9010003-2-2.

HATRÍK, Juraj. *Žiakopoprekrúcadlá.* Bratislava: Hudobný fond Bratislava, 1996. ISBN 80-88732-91-3.

HATRÍK, Juraj. Diela [online]. *Hudobné centrum* [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.hc.sk/hudba/osobnost-detail/360-juraj-hatrik>

HATRÍK, Juraj. Hudba. Pre deti a mládež [online]. *Hudobné centrum* [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.hatrik.sk/index.php?section=2&group=10>

HATRÍK, Juraj. *Hudba. Projekty. Integratívne hudobno-dramatické projekty* [online] [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.hatrik.sk/index.php?section=2&group=10>;
<http://www.hatrik.sk/index.php?section=2&group=11>

HATRÍK, Juraj. Zoznam diel [online]. *Hudobné centrum* [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://old.hc.sk/src/osobnost.php?lg=sk&oid=360&show=diela&dielo=4737#to4737>

HATRÍK, Juraj. Zoznam diel [online]. *Hudobné centrum* [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://old.hc.sk/src/osobnost.php?lg=sk&oid=360&show=diela&chron=1&dielo=12849#to12849>

PIRNÍKOVÁ, Tatiana. Cesty skladateľa v priestore medzi riekankou, rozprávkou, baladou a filozofujúcou úvahou. In *Tvorivosť v škole – škola tvorivosti : recenzovaný zborník príspevkov online konferencia 6.–7.11.2013* [online]. Prešov: PU v Prešove, 2013 [cit. 2016-04-10]. ISBN 978-80-555-0967-9. Dostupné z: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Germuskova1>

Prof. Juraj Hatrík. *VŠMU. Katedra teórie hudby* [online] [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.htf.vsmu.sk/people.php?id=hatrik>

Vokálna tvorba Juraja Hatríka so zameraním na piesne pre spev a klavír

Zhrnutie

Príspevok prináša prehľad vokálnej tvorby Juraja Hatríka, v ktorej využíva rôzne inštrumentálne obsadenie so sólovým alebo komorným spevom a možnosti uplatnenia piesní pre spev so sprievodom klavíra v edukačnom procese v základných umeleckých školách, na konzervatóriách a umeleckých a pedagogických fakultách.

Vocal works of Juraj Hatrík with a focus on songs for voice and piano

Summary

This paper reports an overview of vocal works Juraj Hatrík, which uses a various cast for singing with instrumental or piano accompaniment and the possibility of applying of songs for voice with piano accompaniment in the educational process in elementary music schools, conservatoires and faculties of education and arts.

JANÁČKIANA 2016

**Sborník z 33. ročníku mezinárodní muzikologické konference Janáčkiana 2016,
konané v Ostravě ve dnech 2. a 3. června 2016**

Editoři: Karel Steinmetz, David Kozel a kol.

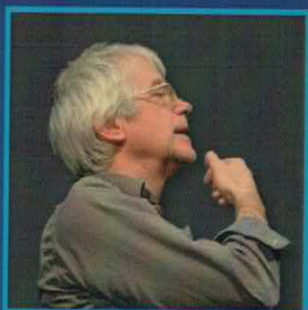
Vydala Ostravská univerzita, Dvořákova 7, 701 03 Ostrava

Sazba a tisk: Repronis, s.r.o., Myslbekova 528/13, 702 00 Ostrava

Vydání první 2017

Náklad 150 kusů

ISBN 978-80-7464-920-2

JANÁČKIANA 2016

sborník z 33. ročníku ostravské muzikologické konference
Vydala Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta
v Ostravě v roce 2017

ISBN 978-80-7464-920-2

9 788074 649202